

VALOROASE DOCUMENTE DIN PATRIMONIUL NAȚIONAL EVOCATOARE ALE MARIИ UNIRI DE LA 1 DECEMBRIE 1918

de CORNELIA APOSTOL
EMIL DUMITRESCU

În Muzeul Național de Istorie a României momentul Marii Uniri din anul 1918 este amplu evocat prin numeroase și variate mărturii, însemnate prin valoarea lor istorică, documentară, dar și emoțională. Expuse într-o succesiune tematică și cronologică adecvată obiectele ilustrează lupta susținută și ascendentă pentru realizarea Unirii, luptă care a antrenat energiile tuturor forțelor progresiste pentru folosirea cât mai eficientă a condițiilor interne și internaționale.

În comunicarea de față ne-am propus să ne oprim asupra a trei documente cu referire strictă la înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918 și anume: Declarația de independență, prezentată de Alexandru Vaida-Voievod, reprezentant al Partidului Național Român din Transilvania în Parlamentul de la Budapesta în ședința din 18 octombrie 1918; Rezoluția Adunării Naționale de la Alba-Iulia din 19 noiembrie/1 decembrie 1918 și Actul de proclamare a Unirii tuturor românilor cu România la 1 Decembrie 1918¹.

Documentele sus-menționate, de o valoare remarcabilă în fondul nostru documentar istoric, au fost donate muzeului în toamna anului 1974 de către Alexandru Cicio-Pop², fiul lui Ștefan Cicio-Pop, unul dintre cei mai reprezentativi luptători pentru unitatea noastră națională, președinte al Consiliului Național Român Central și vice-președinte al Adunării Naționale de la Alba-Iulia.

Cele trei documente, realizate în epocă, sunt scrise pe pergament de vițel și poartă semnăturile autografe ale lui: Ștefan Cicio-Pop și Laurențiu Oanea, unul dintre notarii Adunării Naționale de la Alba-Iulia³.

Primul document, Declarația de independență, elaborat la Oradea din inițiativa Comitetului Executiv al P.N.R.⁴ (fig.1) de către Vasile Goldiș "omul condeiiului, stilizatorul impecabil de comunicate, cugetătorul politic de mare talie"⁵, a fost citită în ședința din 18 octombrie 1918 a Parlamentului din Budapesta de către deputatul Alexandru Vaida⁶. Declarația era rezultatul "hotărârii unanime a conducerii Partidului Național Român"⁷ și a stat la baza întregului proces de luptă a românilor din Transilvania până la Adunarea Națională de la Alba-Iulia. În cuprinsul

Declarației de la Oradea se prevedea: "Comitetul executiv al P.N.R. din Ardeal și Ungaria, constată, că urmările războiului îndreptătesc pretențiunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională"⁸.

Națiunea română din Austro-Ungaria cere cu fermitate ca "pe temeiul dreptului firesc că fiecare națiune poate dispune și hotărăște singură și liber soarta ei... națiunea română... reclamă... în consecință... dreptul să hotărască singură plasarea ei printre națiunile libere, precum și stabilirea legăturii de coordonare a ei cu celelalte națiuni libere"⁹. În continuare, Declarația precizează că "organul național al națiunii române din Ardeal și Ungaria nu recunoaște îndreptățirea acestui parlament și a acestui guvern să se considere ca reprezentanți ai națiunii române, ca să poată reprezenta la Congresul General de pace, interesele națiunii române o poate încredința numai unor factori designați de propria ei adunare națională"¹⁰. Prezența în actul de la 12 octombrie 1918 a termenului de "adunare națională", evidențiază în mod incontestabil ideea convocării unui larg forum reprezentativ, unde, românii să hotărască liber și democratic propriul destin, acesta fiind împreună cu ideea autodeterminării Transilvaniei până la despărțire, elementul esențial al Declarației de la Oradea.

Declarația arată în continuare că, "Afară de organele delegate de Adunarea Națională sau alese din mijlocul său, așa dară, afară de Comitetul executiv al P.N.R., nimenea nu poate fi îndreptățit să trateze și să hotărască în treburi, care se referă la situația politică a națiunii române"¹¹, pentru că altfel, "toate deciziunile și acordurile care s-ar lua și s-ar face fără aprobarea acestor organe, le declarăm ca nule și fără valoare, care nu leagă întru-nimic națiunea română"¹². În finalul Declarației se menționează "Națiunea română care trăiește în monarhia austro-ungară așteaptă și cere, după multe suferințe de veacuri, afirmarea și valorizarea drepturilor ei nestrămutate și inalienabile la viață deplină națională"¹³.

Declarația de la Oradea constituie un act de însemnătate majoră, fiind încununarea năzuințelor de veacuri ale românilor aflați sub opresiune străină, de a uza de dreptul la autodeterminare, de a fi liberi și stăpâni în țara lor. Această declarație a fost totodată un categoric răspuns la manifestul împăratului Carol, prin care se proclama "rezolvarea" problemelor naționale ale imperiului pe calea federalizării cantonale și marca începutul unei febrile activități organizatorice, care va ridica un popor întreg pe cele mai înalte culmi ale luptei sale pentru libertate și unitate națională¹⁴.

La 18 octombrie 1918, deputatul Alexandru Vaida-Voievod a citit în Parlamentul de la Budapesta rezoluția Comitetului Executiv al P.N.R.: cuvântarea a fost un puternic act acuzator al politicii de oprimare națională din impreiu, al măsurilor drastice de maghiarizare luate de guvernul Tisza. În finalul cuvântării sale, Al.Vaida-Voievod declara "Și să știți că nu persoana mea neînsemnată, ci națiunea română... a vorbit prin mine și că

în aceste clipe istorice fiecare român simte la fel ca mine și inima fiecărui român e pătrunsă de aceleași sentimente, dorințe și speranțe cărora eu le-am dat expresie”¹⁵.

Declarația de independență a marcat un moment istoric fundamental în evoluția luptei naționale, fiind un document de o deosebită însemnătate programatică și practică, un adevărat “program politic-național”¹⁶. Acest document, aflat acum în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, în sala consacrată Marii Uniri din 1918, este scris pe pergament, având dimensiunile de L: 78,2 cm.; l: 47,3 cm.; textul fiind scris cu tuș negru, în cursive; pentru conformitate poartă semnătura dr. Laurențiu Oanea.

Urmând firul cronologic al desfășurării evenimentelor continuăm cu prezentarea celui de-al doilea document, care este “Rezoluțiunea Adunării Naționale de la Alba-Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918”¹⁷ (fig.2). Document de epocă, scris pe un pergament de 74,5 x 56,5 cm. Rezoluția de la Alba-Iulia în cele 9 puncte ale sale se pronunță, în primul rând, asupra dorinței de unire, dar și asupra unor importante reforme burghezo-democratice, cum ar fi: reforma agrară radicală, vot universal, egala îndreptățire și deplina libertate a tuturor cetățenilor, drepturi și avantaje pentru muncitorime și altele.

În primul punct al Rezoluției se menționa dorința de unire a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Tara Ungurească cu România¹⁸. Totodată, Adunarea Națională - se menționează în art. 4 - “...dă expresiunea dorinței sale ca Congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă...”¹⁹.Punctul 7 al Rezoluției consemnează faptul că Adunarea Națională “... se înclină înaintea memoriei acelor buni români care în acest război și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române”²⁰. Este omagiul adus vitejilor ostași români, care au luptat și s-au jertfit pentru apărarea independenței și integrității noastre naționale în vara anului 1917, în marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Valorosul document poartă semnăturile lui Ștefan Cicio-Pop, ca vicepreședinte al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia și a dr. Laurențiu Oanea, notar al aceleiași adunări. Rezoluția a fost citită de către Vasile Goldiș și adoptată în unanimitate de cei 1228 delegați constituiți în Adunare Națională reprezentativă a națiunii române din Transilvania și ținută cu un deosebit entuziasm de cei peste 100.000 de participanți pe Câmpul lui Horea.

În sfârșit, cel de-al treilea document al Unirii asupra căruia dorim să ne oprim este intitulat “Proclamarea Unirii Tuturor Românilor (extras din stenograma ședinței din 1 decembrie 1918 st.n. a Adunării Naționale de la Alba-Iulia)”²¹ (fig. 3). Realizat pe pergament, L: 59 cm., l: 38 cm.; scris cu tuș negru și pentru conformitatea extrasului, în stânga, jos, se află numele lui George Pop de Băsești, președinte al Adunării Naționale,

iar în dreapta, jos, semnează dr. Laurențiu Oanea²². Pergamentul conține actul "Proclamării Unirii Tuturor Românilor", emanat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918 și prin care se proclamă faptul că "Adunarea Națională a poporului român din Transilvania a primit Rezoluțiunea prezentată de Vasile Goldiș în întregimea ei și astfel: Unirea acestor Provinciilor românești cu Țara-Mamă și cu celelalte provincii surori alipite ei, este pentru toate veacurile pecetluită"²³. Urmează - consemnează în continuare documentul - clipe de delir, îmbrățișări între frați, urale și nesfârșite aplauze, toate expresie a imensei bucurii ce a cuprins mulțimea prezentă la istorica adunare.

În legătură cu documentele mai sus prezentate se impune prezentarea în final a câtorva considerații privind istoricul întocmirii și provenienței lor. Astfel, în urma cercetărilor întreprinse reiese faptul că aceste valoroase documente sunt, deocamdată, unice, necunoscându-se în țară altele asemănătoare.

Totodată conținutul acestor documente este cunoscut din epocă, dar reproducerea lor în materiale de specialitate a început să apară după anul 1975, când, Arhivele Statului din București colaborând cu Muzeul Național de Istorie execută facsimile pe care le dă publicității.

În sfârșit, apreciem că aceste documente au fost elaborate după 1 decembrie 1918 când George Pop de Băsești părăsise Alba-Iulia și se retrăsese la locul său de naștere, unde s-a stins din viață la 7 februarie 1919. Așa se motivează faptul că "Proclamarea Unirii Tuturor Românilor" el nu o semnează, numele și calitatea sa de președinte al Adunării Naționale fiind înscrise de caligraful documentului. Tot astfel, s-ar explica și faptul că "Rezoluțiunea Adunării de la Alba-Iulia" este semnată de Ștefan Cicio-Pop, deși el era vicepreședinte al acestui forum. "Declarația de Independență" de la Oradea a fost elaborată tot după 1 decembrie 1918, pentru că dr. Laurențiu Oanea, deși semnează ca notar al Adunării Naționale, el a fost numit în această funcție de Ștefan Cicio-Pop în ziua de 1 decembrie 1918, orele 10²⁴.

În discuțiile purtate cu fiica lui Ștefan Cicio-Pop, Zoe Dobrescu, menționa că aceste documente au fost dăruite de către fruntași ai românilor din Transilvania, tatălui său, în semn de prețuire pentru bogata sa activitate desfășurată pentru înfăptuirea deplinei unități naționale a poporului nostru.

În actul de donație, Alexandru Cicio-Pop își exprima dorința ca "... documentele... să rămână în păstrare veșnică în patrimoniul muzeului nostru"²⁵. Existența în patrimoniul nostru a acestor documente de importanță deosebită pentru istoria zbuciumată a poporului român, ne îndeamnă să ne gândim cu respect la înaintașii noștri, la aceia care și-au dedicat întreaga viață și activitate pentru ca visul secular al românilor de a trăi laolaltă pe pământul străvechii Dacii să se îplinească.

NOTE

1. În Muzeul Național de Istorie a României, nr. inv. 68.255, 68.256, 68.257.
2. M.N.I.R., donația 190/1974.
3. Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918, ed. II-a, București, 1972, p. 669.
4. Ibidem, p. 529.
5. I.Clopoțel. Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România, ed. Revistei Societatea de mâine, Cluj, 1926, p. 38.
6. Unirea Transilvaniei..., p. 530.
7. Ibidem.
8. Declarația de Independență, M.N.I.R., inv. 68.256.
9. Ibidem.
10. Ibidem.
11. Ibidem.
12. Ibidem.
13. Ibidem.
14. Unirea Transilvaniei cu România, ed. a III-a, București, p. 481.
15. I.Clopoțel, op. cit., p. 40-46.
16. Constantin Nuțu, Partidul Național Român din Transilvania și problema unirii, În Studii. Revistă de istorie, tom. 21, 1968, p. 1012.
17. M.N.I.R., nr. inv. 68.255.
18. Ibidem.
19. Ibidem.
20. Ibidem.
21. Ibidem.
22. M.N.I.R., nr. inv. 68.257.
23. Ibidem
24. Ibidem
25. Unirea Transilvaniei cu România, p. 669.
26. M.N.I.R., act de donație semnat de Alexandru Cicio-Pop, 31 octombrie 1974.

IMPORTANT DOCUMENTS OF THE NATIONAL PATRIMONY EVOKING THE GREAT UNIFICATION OF DECEMBER, 1, 1918.

- Abstract -

This study deals with three of the most important documents regarding the accomplishment of the unification ideal of the Romanians, i.e. the unification of Transylvania with Romania that was achieved on the 1st of December 1918.

In 1974 Alexander Cicio-Pop, Stephen Cicio-Pop's son, who was one of the most representative fighters for national unification, donated three documents to the National History Museum. These documents are: The Declaration of Independence presented by Alexander Vaida-Voievod in the Parliament of Budapest in October, 18, 1918; The Resolution of the National Assembly of Alba-Iulia dated November, 18/December, 1, 1918; The Proclamation Act of the Unification of All Romanians with Romania, December, 1, 1918.

These documents are extremely important for the historical documentary fund as they bear the signatures: Stephen Cicio-Pop, president of the National Central Romanian Council and Laurențiu Oanea.

At the same time they point out moments of utmost importance to the achievement of the Great Unification at the end of 1918.

Translated by Daniela Zdrengea

